

GHEORGHE LEAHU

BUCUREȘTI

PORTRET ÎN ACUARELĂ

ediția a III-a

BUCHAREST

AN WATERCOLOUR PORTRAIT

3rd edition

BUCAREST

PORTRAIT À L'AQUARELLE

3ème édition

BUKAREST

EIN PORTRÄT IN AQUARELL

3. Auflage

**EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2025**

CUPRINS

• UN DAR PENTRU BUCUREȘTENI.....	5
• BUCUREȘTI – PORTRET ÎN ACUARELĂ	7
• BUCHAREȘT – AN WATERCOLOUR PORTRAIT	15
• BUCAREST – PORTRAIT À L'AQUARELLE	25
• BUKAREST – EIN PORTRÄT IN AQUARELL	33
• SECVENȚE ARHITECTURALE BUCUREȘTENE ÎN IMAGINI FOTOGRAFICE	
Arhitecții HORIA CREANGĂ (1892-1943) și DUILIU MARCU (1886-1966).....	41
EDIFICII REPREZENTATIVE (1950-1982)	42-43
NOUL CENTRU CIVIC (1977-1989)	
Casa Poporului – azi Palatul Parlamentului	44-45
CONSTRUCȚII REALIZATE DUPĂ 1989	46-47
• ARHITECTURA BUCUREȘTIULUI ÎN CULORILE ACUARELEI	
CALEA VICTORIEI.....	49
AXA NORD-SUD. Bulevardele Lascăr Catargiu –	
G-ral Magheru-Nicolae Bălcescu – I.C.Brătianu	72
CENTRUL ISTORIC și zona noului CENTRU CIVIC	98
AXA EST-VEST. Bulevardele Carol I – Regina Elisabeta – Mihail Kogălniceanu	
și CHEIUL DÂMBOVIȚEI – de la Podul Elefterie la Piața Unirii	119
ALTE POPASURI. De la BISERICA LUI BUCUR la AEROGARA BĂNEASA	144
CLĂDIRI DEMOLATE ȘI CLĂDIRI RECENTE NOI.....	199

BUCUREȘTI

PORTRET ÎN ACUARELĂ

Bucureștiul este una dintre capitalele europene cu un trecut și un prezent agitat și contradictoriu, cu o personalitate aparte, ceea ce e sesizat de orice călător ce vine să-l viziteze pentru prima oară.

Exceptând principalele artere urbane ce păstrează pe toată lungimea lor o înălțime constantă, în rest Bucureștiul e un oraș al contrastelor.

Pretulindeni pe străzile sale întâlnești clădiri cu înălțimi foarte diferite, blocuri și construcții cu multe etaje stau alături de case individuale numai cu parter, într-o nesfârșită discontinuitate a cornișelor.

Un caleidoscop arhitectural unic îți este oferit de străzile sale rar rectilinii, în care o succesiune infinită de volume și de perspective ți se deschide la tot pasul. Pe vechile străzi ale Bucureștiului te întâmpină o defilare surprinzătoare de stiluri, de fațade, de volume, de acoperișuri și calcane, de turla de biserici, de mici scuaruri și piațete, de statui și pâlcuri de arbori. Poate de aceea Bucureștiul nu poate fi confundat cu alte capitale monumentale și solemne, poate de aceea el este atât de apropiat de scara umană, mai ales în partea sa netulburată de marile lucrări de sistematizare din anii socialismului.

Acum, la început de veac și de mileniu, Bucureștiul mai păstrează încă pe cuprinsul său un tezaur fascinant

de arhitectură, ce consemnează perioadele sale de strălucire și de umilință.

De câte ori străbat Bucureștiul pe jos, cu mașina, cu autobuzul, sau tramvaiul, privesc cu nesaț, cu o nestinsă curiozitate fiecare colț, stradă sau monument, fiecare aglomerare deosebită de volume. Încerc apoi să transfer pe foaia de hârtie ceea ce mi-a plăcut mai mult, ce mi s-a părut esențial pentru a contura portretul în acuarelă al marelui oraș.

Pentru a cunoaște Bucureștiul, am cercetat mii de pagini de istorie, de arhitectură, de întâmplări din viața locuitorilor săi și i-am colindat timp de ani întregi străzile, căutând să-i descopăr tainele.

Trăiesc și eu în acest început de mileniu cu nemulțumirea că surprind orașul pe care-l iubesc năpădit de lipsa de civilizație a străzii și a multora dintre locuitorii săi.

Mi-am îndreptat de aceea privirea nu spre ceea ce e trecător, ci spre frumusețea sa, spre înălțimea fațadelor caselor bucureștene, spre cerul pe care se profilează patrimoniul său arhitectural ce-l face nemuritor.

Pe teritoriul Bucureștiului de azi, cursurile de apă ale Dâmboviței și Colentinei, înconjurate de câmpii fertile și nesfârșite păduri, au asigurat condiții favorabile de viațuire umană din cele mai îndepărtate timpuri ale preistoriei.

Existența omului a fost atestată încă din paleolitic, de acum 150.000 de ani. Lângă București, la Cernica, a fost dezgropat unul dintre cele mai importante cimitire neolitice din Europa, cu 370 de morminte.

Începând cu epoca bronzului, se înmulțesc descoperirile de așezări omenești din zona Bucureștiului care se continuă cu vestigii ale civilizației traco-geto-dacice din primele veacuri dinaintea erei noastre. În urma săpăturilor arheologice a fost confirmată permanența existenței umane pe teritoriul Bucureștiului, pe toată durata mileniului I al erei noastre.

Cercetările arheologice atestă faptul că pe teritoriul Bucureștiului au existat în secolele IX-XI peste 25 de așezări umane care, după unele ipoteze, au generat o aglomerare de sate din care s-a născut ulterior orașul. O ipoteză recentă avansează însă ideea că Bucureștiul a fost de la începuturile sale o localitate urbană.

În veacurile XII-XIII se constituie așezarea premergătoare Cetății Bucureștilor de mai târziu, iar în secolul XIV apare prima fortificație – Cetățuia, din care s-au mai păstrat până azi fundațiile din cărămidă ale unui turn-donjon ce poate fi vizitat în Muzeul Palatului Voievodal de la Curtea Veche.

Bucureștiul e un oraș mai tânăr decât alte capitale europene. Anul nașterii sale oficiale este 1459, an în care pe un document datat 20 septembrie 1459, ce poartă pecetea domnitorului Vlad Țepeș, este menționată pentru prima oară denumirea Cetății de scaun a Bucureștilor.

Târgul, apoi orașul, s-a întins în jurul Palatului Voievodal de la Curtea Veche, aproximativ pe locul în care se află azi centrul istoric, în jurul străzilor Lipscani, Gabroveni, Smârdan, Șelari, Bărăției și actuala piață în care se află biserica Sf. Gheorghe Nou. O caracteristică a Bucureștiului consemnată în gravuri și litografii din secolele XVIII și XIX era dată de numărul mare de biserici ale căror turle se ridicau deasupra înălțimii caselor și ulițelor urbei. Vatra orașului s-a întins apoi și mult dincolo de zona Lipscanilor, prin cartiere și ramificații de drumuri ce legau Bucureștiul de celelalte

orașe și târguri ale țării. Cinci dintre vechile străzi ale Bucureștilor denumite „poduri” (pentru că erau pavate cu bârne de stejar așezate de-a curmezișul, asemănătoare podurilor) și-au păstrat traseul până în zilele noastre în configurația orașului: Podul Calicilor devenit mai târziu Calea Rahovei, Podul Târgului de Afară – actuala Calea Moșilor, Podul Șerban Vodă, Podul de Pământ devenit după 1877 Calea Plevnei și, în sfârșit, Podul Mogoșoaiei, actuala Calea Victoriei.

Orașul contemporan păstrează în rețeaua sa stradală schema inițială radial-concentrică, cele cinci „poduri” devenind azi importante și largi bulevarde.

Timp de sute de ani Bucureștiul, oraș de câmpie ce nu dispunea de materiale durabile, a fost un oraș al contrastelor, în care un nucleu central bine construit, alcătuit din reședința domnească, instituții, palate boierești și mănăstiri, era înconjurat de cartierele și mahalalele adunate în parohii în jurul bisericilor.

Bucureștiul acesta, ridicat din materiale supuse ușor degradării, a fost pârjolit în nenumărate rânduri de incendii pustiitoare, a fost potopit de inundații, dărâmat de cutremure și trecut prin focul și sabia războaielor.

De aceea numărul monumentelor bucureștene vechi, păstrate în forma lor inițială, este atât de redus și constă mai ales din lăcașuri de cult și numai din câteva case și palate ce au o vechime mai mare de două sute de ani.

Urmele fortificațiilor, bolților și zidurilor primei cetăți și curți domnești a Bucureștiului, dintre care o parte datează de pe vremea domnitorului Vlaicu Vodă (1364-1377), le putem vizita azi parcurgând Muzeul Palatului Voievodal de la Curtea Veche, aflat în centrul istoric.

Cea mai veche biserică din București – biserica de la Curtea Veche – a fost ridicată între 1545-1559, urmând în ordine cronologică, cu semnalarea lăcașurilor de cult mai importante, biserica Radu Vodă (1570-1614), biserica fostei mănăstiri Mihai Vodă (1596), Mitropolia (1654-1658), biserica mănăstirii Cotroceni (1678),

biserica Doamnei (1683) și multe alte biserici construite ulterior, răspândite pe toată suprafața orașului.

Două evenimente istorice petrecute în veacul al XIX-lea, Unirea Principatelor la 1859 și dobândirea independenței naționale la 1877, au marcat începuturile dezvoltării României moderne. Noi instituții îmbogățesc zestrea arhitecturală a orașului. Vechea Universitate (1856-1868) și „Grand Hôtel du Boulevard” (1867) sunt realizate după planurile arhitectului Alexandru Orăscu. Spre finele secolului al XIX-lea, Bucureștiul își propune modernizarea unor mari artere de circulație, după modelul Parisului, unde, între 1853-1869, baronul Haussmann crease noi trasee urbanistice.

Acum se construiește un șir de clădiri monumentale, proiectate de arhitecți francezi sau români instruiți în școlile din Franța, ca: Palatul Băncii Naționale a României din strada Lipsani (1883-1885), arhitecți Cassien Bernard și Albert Galleron; Ateneul Român (1886-1888), arh. A. Galleron; Tribunalul (1890-1895), arh. A. Ballu; Ministerul Agriculturii (1895) și Institutul de Medicină (1900-1902), arh. Louis Blanc; Palatul Casei de Economii și Consemnațiuni (1896-1900), arh. Paul Gottereau; Palatul Poștei Centrale care a devenit Muzeul Național de Istorie, de pe Calea Victoriei (1900), arh. Alexandru Săvulescu; fosta Cameră a Deputaților din Dealul Mitropoliei (1906), arh. Dimitrie Maimarolu și altele.

Apariția acestui însemnat număr de clădiri publice realizate în stil academist, eclectic și de Renaștere franceză, stil imitat și reprodus apoi în mii de case de locuit răspândite pe tot teritoriul orașului, dă o tentă specifică Bucureștiului începutului de veac XX, supranumit de atunci și „Micul Paris”.

Drept urmare, ca o reacție autohtonă pentru afirmarea specificului național al școlii românești de arhitectură, o pleiadă de arhitecți români în frunte cu Ion Mincu (1852-1912), Petre Antonescu (1873-1965), Nicolae Ghica-Budești (1870-1943) și Cristofi Cerchez (1872-1955) realizează o suită de clădiri inspirate din izvoarele cele mai pure ale artei și arhitecturii românești tradiționale. În acest timp, se înalță Bufetul de la

Șosea (Șoseaua Kiseleff) și Școala Centrală de Fete de lângă Grădina Icoanei, datorate arhitectului Ion Mincu, actualul Palat al Primăriei Capitalei și fosta Bancă Marmorosch Blank de pe strada Doamnei – arh. Petre Antonescu, Muzeul Țăranului Român din Piața Victoriei – arh. Nicolae Ghica-Budești și Vila Mina Minovici – arh. Cristofi Cerchez.

Între cele două războaie mondiale, perimetrul central al Bucureștiului cunoaște o puternică dezvoltare urbanistică. Cele două axe majore, axul est-vest și cel nord-sud, conturate încă din secolul al XIX-lea, își definește traseul și aspectul arhitectural. În perioada interbelică se construiește masiv pe cea mai importantă arteră ce traversează orașul pe direcția nord-sud: Bulevardul I.C. Brătianu – N. Bălcescu – G-ral Gh. Magheru – Lascăr Catargiu, considerat prin anii '30 unul dintre cele mai moderne bulevarde ale Europei. În special în deceniul 1930-1940, Bucureștiul înregistrează o epocă de înflorire care s-a concretizat prin numeroase clădiri reprezentative, mari imobile și cartiere de locuințe.

Doi mari arhitecți români: Horia Creangă (1893-1943) și Duiliu Marcu (1886-1966) lasă acum prin lucrările lor o puternică amprentă asupra orașului. Horia Creangă proiectează, printre altele, Uzinele foste „Malaxa”, Halele „Obor” și imobilul care adăpostește cinematograful „Patria” (fost „Aro”), iar academicianul Duiliu Marcu, „Palatul Victoria”, sediu al Guvernului din Piața Victoriei, clădirea Casei Autonome a Monopolurilor – C.A.M., azi sediul Ministerului Economiei, Comerțului și Mediului de Afaceri, din Calea Victoriei nr. 152, Academia Militară din Bulevardul Eroilor, Biblioteca Academiei Române, blocuri de locuit și vile particulare. În pragul declanșării celui de Al Doilea Război Mondial, Bucureștiul era considerat cel mai mare, mai civilizată și mai modern oraș din sud-estul Europei.

Anii războiului blochează avântul constructiv. Numeroase clădiri sunt afectate sau distruse de bombardamente. După încheierea păcii, România intră în sfera de influență a comunismului. Marea „industrializare socialistă” produce o importantă migrație a locuitorilor

țării de la sate spre oraș. Bucureștiul avea, în 1948, 1.041.807 locuitori, ajunge în anul 1968 la 1.615.000 locuitori, iar populația actuală este de cca. 2.100.000 locuitori. (Capitala noastră este situată azi pe locul 9 în rândul capitalelor europene.)

Între 1953-1960, se realizează câteva ansambluri modeste de locuințe în Bd. Muncii, Bucureștii Noi, Piața Gării de Est, Calea Griviței, Floreasca și Cățelu.

Între 1960-1985, se construiesc cu metode din ce în ce mai industrializate zeci de mii de locuințe colective cu apartamente în blocuri de 4-10-14 etaje. În acest interval se ridică marile ansambluri de locuit Titan-Balta Albă, azi cu cca. 350.000 de locuitori, Drumul Taberei-Militari cu cca. 280.000 locuitori, Berceni-Sud cu cca. 200.000 de locuitori.

Prin 1965, începe modernizarea bulevardului de centură Ștefan cel Mare - Mihai Bravu și a arterelor de penetrație radiale: Bd. 1 Mai, Calea Dorobanților, Șoselele Colentina - Moșilor, Pantelimon - Iancului, Olteniței - Giurgiului, Alexandriei - Rahovei, Bd. Armata Poporului și altele.

Între 1946-1977, orașul este marcat de apariția unui șir de construcții reprezentative ca: fosta „Casă a Scânteii”, azi „Casa Presei Libere”, Opera Română, Aerogara Băneasa, Aeroportul Internațional Otopeni, Palatul Radiodifuziunii Române, Circul de Stat, Sala Palatului, Televiziunea Română, Hotelurile „Intercontinental”, „Parc” și „București”, Pavilionul Expoziției, Teatrul Național, Magazinele Universale „Unirea” și „Bucur-Obor”, Sala Polivalentă, Palatul Copiilor, Institutul Politehnic și altele.

E de necontestat faptul că, în contrast cu mizeria morală și fizică la care a fost supus un întreg popor, în domeniul arhitecturii și urbanismului, în București, s-au produs în această perioadă, în special la periferie și prin ocuparea unor terenuri libere, schimbări spectaculoase. În locul unor străzi sau cartiere modeste uneori aproape rurale, cu aspect de mahala și case la curte, are loc o amplă modernizare și transformare urbanistică. Desființarea proprietății private din anii comunismului a

permis aplicarea și în București a unui urbanism dictat de decizia și indicațiile puterii. Zona centrală a orașului nu este încă atacată pe teritorii întinse. Anul 1977 este un an de cotitură brutală în urbanismul bucureștean. Atunci, orașul este afectat de un puternic cutremur care face peste 1.400 de victime și distruge 28 de blocuri mai vechi, unele ridicate puțin înainte de 1970, printre care blocurile Casata, Grădinița, Scala, Dunărea, Continental și Nestor. Constatând șubrezenia dovedită la cutremur de o parte din fondul construit existent, Ceaușescu nu mai arată niciun respect patrimoniului realizat înainte de anii de socialism. Inspirându-se din exemplele date de alt dictator comunist, Kim Ir Sen din Coreea de Nord, Ceaușescu hotărăște construirea unui gigantic și ambițios proiect de preamărire a totalitarismului, ieșit din scara orașului, a unui nou centru civic, suprapus peste o mare parte a orașului tradițional. O cincime din suprafața construită a orașului antebelic este demolată, sunt distruse 22 de biserici și mănăstiri, cartiere întregi cad sub lama buldozerelor.

Sunt demolate Hala Unirii, Institutul Medico-Legal „Dr. Mina Minovici” – primul institut de medicină legală din lume – Opereta, Spitalul Brâncovenesc cu 850 de paturi, Muzeul Militar Central și cartierul Uranus și viitorul traseu al Bulevardului Unirii.

Fostul mare stadion ANEF (Republicii) este transformat în depozite și garaje.

Monumente de arhitectură religioasă din perimetrul centrului civic: Schitul Maicilor, mănăstirea Antim, biserica Sf. Spiridon Vechi, Sf. Ilie-Rahova, Sf. Vineri, Sf. Ioan Nou sunt dărâmate, modificate sau transferate din locul în care le-a așezat istoria. Este blocată vederea spre Dealul Mitropoliei, simbol sacru și reper al orașului de peste patru veacuri.

Complexul mănăstirii Văcărești, operă de o deosebită valoare de patrimoniu, construită între 1716 și 1722, ctitorie a domnitorului Nicolae Mavrocordat, și biserica mănăstirii Cotroceni (1679-1681), ctitorie a lui Șerban Cantacuzino, sunt rase de pe fața pământului. Biserica și clopotnița mănăstirii Mihai Vodă (1596)

– singura cltorie a marelui domnitor Mihai Viteazul de pe teritoriul Bucureștiului – sunt mutate la peste 200 m și ascunse deliberat în spatele noilor blocuri.

Noul centru civic dominat de una dintre cele mai gigantice construcții administrative din lume – „Casa Poporului”, actualul palat al Parlamentului, a rupt cu brutalitate trama stradală existentă și a implantat în inima Bucureștiului un uriaș corp străin alcătuit din artere largi mobilate cu blocuri de locuințe, ministere și alte instituții centrale. Unele clădiri de mari dimensiuni, rămase neterminate după 1989, sunt înconjurate azi de terenuri abandonate, neamenajate urbanistic.

Concursul Internațional „București 2000”, desfășurat între 1995 și 1996, la care s-au înscris 656 de echipe de arhitecți și urbanști și au finalizat soluții 235 de echipe provenind din 35 de țări din toate cele cinci continente ale lumii, a schițat prin proiectele premiate propuneri interesante privind modalitatea corectării acestei anomalii urbanistice.

Astfel, între noul centru cu bulevardele și palatele sale introduse forțat în țesutul urban existent și orașul rămas în jurul său, se vor face racordări firești, treptate. Cele mai zdrobitoare și supărătoare clădiri din punct de vedere urbanistic și al scării orașului vor fi ameliorate prin corecții de volume ce se vor materializa în următoarele decenii.

*

Câteva artere și cartiere ale Bucureștiului cuprind în perimetrul lor o adevărată frescă a arhitecturii bucureștene. Dacă parcurgem cea mai aristocratică stradă a Bucureștiului, Calea Victoriei, de la Cheiul Dâmboviței din Piața Națiunile Unite până în Piața Victoriei, iar de acolo ne întoarcem pe principalul traseu de pe direcția nord-sud, pe Bd. Lascăr Catargiu prin Piața Romană, pe bulevardele G-ral Magheru, Nicolae Bălcescu și I.C. Brătianu până la Piața Unirii, dacă dăm apoi o raită prin centrul civic dominat de Casa Poporului (actualul Palat al Parlamentului) și facem un popas în centrul istoric din zona Curtea Veche-Lipscani-Sf. Gheorghe, ne continuăm drumul până la Piața Universității coborând

pe bulevardele orientate în direcția est-vest: Carol I, Regina Elisabeta-Kogălniceanu, cu opriri în Piața Universității și în Parcul Cișmigiu, până ajungem la Dâmbovița, iar mai departe ne propunem să ajungem, urmărind Cheiul, până la Piața Unirii, putem afirma că am cunoscut punctele de interes major urbanistic, arhitectural, cultural și turistic ale orașului.

Am poposit și eu în decursul anilor, cu blocul meu de desen, pe acest traseu, oprindu-mă la numeroase monumente și străzi deosebite pe care le-am selectat, le-am desenat și le-am cuprins în paginile de amintiri ale acestui album.

Pe acest traseu, în care am ales și anumite obiective situate lateral față de arterele principale parcurse, am întâlnit Palatul CEC, Pasajul Villacrosse, Cercul Militar Național, fostul Palat Regal azi Muzeul Național de Artă, Biblioteca Centrală Universitară, Ateneul Român, Muzeul „George Enescu” instalat în somptuosul Palat al lui Grigore Cantacuzino, Piața Victoriei cu actualul Muzeu al Țăranului Român, apoi vilele de pe Bd. Lascăr Catargiu, Piața Romană și biserica Italiană, Hotelul „Intercontinental/Grand Hotel Bucharest”, Piața și clădirile Universității și Institutului de Arhitectură, Spitalul și biserica Colțea, Palatul Suțu (Muzeu de Istorie și Artă al municipiului București) sau Turnul Bărăției și pâlnia de intrare în strada Lipscani. Traversând bulevardul în partea cealaltă a străzii Lipscani, m-am oprit asupra unui subiect-reper al orașului: biserica Sf. Gheorghe Nou, realizată între 1705-1706 după modelul bisericii mănăstirii Hurez. Aici, este refăcută recent Roza Vânturilor executată din marmură neagră și sfera metalică a Zodiacului, monument prin care era marcat, în glorioasa perioadă interbelică, kilometrul „0” al României. De aici sunt măsurate distanțele kilometrice din București spre principalele orașe ale țării.

N-am dorit să mă opresc să desenez centrul civic, noile clădiri nu m-au atras, ele nu se pretează la transpunerea în acuarelă, sunt gigantice, reci, lipsite de scară, de aceea am reținut de acolo doar câteva fotografii alb-negru.

Din zona noului centru, în care Bucureștiul a fost profund mutilat, mi-am îndreptat privirea numai asupra Dealului Mitropoliei, ultima colină a Bucureștiului rămasă în înfățișarea sa istorică, după ce au fost demolate clădirile de pe colinele de la Mihai Vodă, dealurile Arsenalului, Uranus și ale mănăstirii Văcărești.

Din zona istorică Curtea Veche-Lipscani am desenat străzi încărcate de pitoresc: Lipscani, Șelari, Smârdan, dar și Hanul lui Manuc sau Hanul cu Tei, bisericile Curtea Veche și Stavropoleos, Cafeneaua Veche, Crama Domnească și alte imagini evocatoare ale trecutului bucureștean.

Coborând pe axa est-vest a orașului, am mai făcut popasuri la Palatul Ministerului Agriculturii, în Piața Universității cu statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul, la biserica Rusă, apoi m-am oprit la celebrul restaurant „Capșa” și la hotelul „Capitol”, la Palatul în stil neoromânesc al Primăriei Bucureștiului, m-am abătut prin Parcul Cișmigiu la chioșcul fanfarei militare și, trecând pe lângă vestitul liceu „Gheorghe Lazăr”, am ajuns prin Piața Kogălniceanu la Splaiul Dâmboviței cu biserica Sf. Elefterie, Spitalul Universitar (fost Municipal) și la câteva repere din cartierul Cotroceni. Am mai desenat câteva acuarele de-a lungul canalului de beton al Dâmboviței până în Piața Unirii, trecând pe lângă poduri și urmărind cum se reflectă în apă câteva construcții monumentale și aglomerări de case.

Dar în afară de acest traseu condensat de monumente și istorie, dorind să surprind pe coala de hârtie portretul Bucureștiului, a trebuit să mai străbat, să mai descopăr și să desenez în decurs de mulți ani și alte puncte interesante ale marelui oraș.

Am trecut de aceea prin alte cartiere și străzi tipice bucureștene, oprindu-mă la colțuri caracteristice în care contrastele arhitecturale și varietatea volumetrică a clădirilor dau o notă atât de personală orașului nostru-Capitală.

M-am oprit cu dragoste și duioșie la modesta capelă de cimitir a mănăstirii Radu Vodă, bisericuța lui Bucur, acel cioban care, după legendă, ar fi întemeiat cu multe

sute de ani în urmă Bucureștiul, la clopotnița și turlele bisericii mănăstirii Radu Vodă, refăcută de Radu Mihnea între 1613-1614, după ce a fost distrusă de turci la 1595.

Am reținut platanii de pe strada Lânăriei și vilele cățarate pe pantele Dealului Filaretului, acolo unde, la 1869, s-a inaugurat cu mare fast Gara Filaret (azi autogara) și prima linie ferată ce lega Bucureștiul de Giurgiu.

După Bd. Coșbuc, mănăstirea Antim, Liceul de Muzică „Dinu Lipatti”, trecem de cealaltă parte a axei nord-sud a orașului. Ne oprim prin câteva secvențe la Calea Moșilor, la Templul Coral din mijlocul cartierului populat altădată de evrei din zona Dudești-Călărași-Mămulari, la Hala Traian sau la Foișorul de Foc – vechiul turn de pază contra incendiilor construit între 1890-1891 și devenit din 1963 Muzeul Pompierilor.

Piața Gemeni, biserica Popa Chițu, Liceul Cantemir – azi Colegiul Național „Cantemir Vodă”, străzile Toamnei, Lizeanu, Eminescu, C.A. Rosetti sau Gara Obor sunt alte repere caracteristice bucureștene.

Lângă Grădina Icoanei am intrat în curtea interioară a Școlii Centrale de Fete, decorată de arhitectul Ion Mincu cu inspirate motive tradiționale românești, m-am oprit la fațada neogotică a Casei Universitarilor din strada Dionisie Lupu, apoi la biserica Batiștei dominată de turlele sale ce par prea impozante față de modestia volumelor bisericii propriu-zise și am ajuns la strada Italiană.

Un întreg vechi cartier bucureștean îl regăsim pe străzile Constantin Mille, Știrbei Vodă, Plevnei, Mircea Vulcănescu; trecem pe la fostul Palat Crețulescu ocupat de Centrul european UNESCO pentru învățământ superior din strada Știrbei Vodă 33 și poposim în scuarul de pe strada Luigi Cazzavillan luminat de culorile calde ale toamnei. Urmează biserica Sfinții Voievozi și Baia Grivița, ne surprinde o curiozitate arhitecturală de pe strada Atelierului nr. 14 de lângă Piața Matache, unde două case modeste, exagerat de pompoase, parcă se ciocnesc una de alta, trecem de strada Frumoasă și

de fațada în cărămidă roșie a Catedralei Sf. Iosif și ne apropiem de perimetrul Gării de Nord. Aici, întâlnim magazinul „Sora” și fațada solemnă a Gării de Nord: punct sentimental de revedere, de așteptare și de despărțire al bucureștenilor din toate generațiile.

De aici milioane de călători au plecat spre zările lumii, purtând în suflete chipurile și fluturarea de mâini a celor dragi rămași pe peroane.

Trecând prin Piața 1 Mai înconjurată de blocurile ce s-au înălțat în jurul ei, apoi de „Primăria de Verde” (a sectorului 1), cu turnul său caracteristic ce domină Bulevardul Banu Manta, ajungem la „Bufetul de la Șosea”, clădire în stil românesc a arhitectului Ion Mincu. Arcul de Triumf, monument închinat gloriei Armatei Române, ne conduce spre Muzeul Satului. Colecție de valori de primă mărime a etnografiei românești, Muzeul Satului, înființat în 1936 prin strădania profesorului Dimitrie Gusti, cuprinde peste 80 de case, biserici de lemn și instalații tehnice autentice precum și mii de obiecte unicat adunate de pe întreg teritoriul României.

Delicata vilă Dr. Mina Minovici și fântâna Miorița, din apropierea Podului Băneasa, și Aerogara Băneasa – prima poartă aeriană a Bucureștiului trecută ulterior pe curse interne, după construirea Aeroportului Internațional Otopeni – sunt ultimele popasuri desenate bucureștene.

Din împrejurimile Bucureștiului, cu lacurile, ștrandurile, pădurile și mănăstirile de la Căldărușani, Cernica, Pasărea și Snagov, am ales ca cel mai reprezentativ obiectiv arhitectural Palatul lui Constantin Brâncoveanu de la Mogoșoaia, construit în anul 1702.

Apropiindu-ne de finalul cunoașterii Bucureștiului cu ajutorul acuarelelor, am închinat câteva desene Bucureștiului dispărut, memoriei monumentelor și clădirilor ce au fost demolate, translatare sau mutilate între anii 1980-1989 din indicațiile dictatorului. Prin amploarea și brutalitatea demolărilor la care a fost supus, mai mult decât toate celelalte orașe ale țării, Bucureștiul e un simbol al suferințelor îndurate de poporul român sub totalitarism.

Mănăstirea Văcărești, considerată de arhitectul G.M. Cantacuzino, „o creație de apogeu a meșterilor formați la școala artei brâncovenești”, a fost rasă de pe fața pământului, între 1984-1986.

Arhivele Statului, ce înconjurau monumentele mănăstirii Mihai Vodă, au fost dărâmate, iar clopotnița și biserica au fost mutate la peste 200 m și au fost îngheșuite în spatele noilor blocuri.

Hala Unirii din mijlocul Pieței Unirii, cu structura sa metalică atât de caracteristică – popas de cumpărături al unor generații întregi de bucureșteni, Opereta de pe cheiul Dâmboviței și biserița Sf. Spiridon Vechi de alături, biserica Sf. Vineri, Institutul Medico-Legal „Dr. Mina Minovici”, Piața Căuzași sunt o infimă parte din uriașa suprafață de vechi București demolată, pentru a face loc noului centru civic.

*

În 1989, după revoluția din decembrie, am sperat că Bucureștiul va redeveni „Micul Paris” de altădată, că sacrificiul tinerilor uciși atunci și viața neagră și umilitoare în care a trăit și generația mea vor dispărea pentru totdeauna.

Așteptam renașterea acestui oraș supus indicațiilor, incompetenței și ambițiilor faraonice ale dictatorului ce-și găsisse domeniul său preferat în arhitectură și sistematizare. N-a fost să fie așa. Azi, Bucureștiul e un oraș bolnav. Multe lucrări gigantice ca Ministerul Științei și Învățământului (atribuit Academiei Române), Biblioteca Națională, Piețele Agroalimentare (așa-zisele „circuri ale foamei”) și altele au rămas neterminate, cu zeci de macarale atârându-și brațele încremenite deasupra lor.¹

Dar viața marelui oraș merge nestăvilită înainte. Orașul București împreună cu locuitorii săi s-au simțit după 1989 eliberați de povara restricțiilor impuse de dictatură.

Această eliberare are și efectele sale pozitive, dar și nocive, întrucât și în București ca și în toată țara s-a

¹ Informațiile corespund anului 2011, atunci când a fost publicată a doua ediție a acestui volum. (n. red.)

construit imens după 1989, dar uneori și necorespunzător din punct de vedere urbanistic și arhitectural. Construcțiile finanțate din bugetul statului, marile unicate și ansambluri de blocuri de locuințe aproape au dispărut, în schimb, multe construcții particulare bizare, arogante și agresive s-au ridicat pretutindeni. Libertatea a fost înțeleasă de unii drept o cale de aplicare a bunului plac, de încălcarea a legislației urbanistice și a regulilor de civilizație.

Mii de construcții, mai ales case, vile, spații comerciale, ateliere au apărut peste noapte. Ele au fost ridicate adesea fără autorizație sau cu încălcarea ei și au fost încropite la sugestia unor parveniți, în cele mai neașteptate și vulgare combinații de volume, de materiale și detalii. Această „arhitectură” scăpată de sub controlul edililor s-a întins ca o plagă, urâtind pentru o lungă perioadă de timp întregul oraș.

După 1989, au apărut și o puzderie de chioșcuri și improvizații comerciale, simplificări nefericite ale decorației unor fațade valoroase, abandonarea unor clădiri de patrimoniu, multe situate în centrul istoric, ocuparea fără rețineri a trotuarelor și a domeniului public, constituind laolaltă încălcări grave ale legilor urbanistice și de civilizație ale unui oraș-capitală.

Dar în București s-au construit și numeroase edificii moderne interesante, unele remarcabile, mai ales sedii de bănci, hoteluri sau sedii de societăți private, ale căror siluete sunt vizibile mai ales în zona centrală. Două acuarele precum și o serie de imagini fotografice încearcă să

consemneze începutul reintegrării noastre, după 1989, în curente de arhitectură și în tehnologiile și materialele moderne, aplicate în lumea contemporană.

Unele dintre aceste construcții realizate în volume geometrice simple, îmbrăcate în sticlă, aluminiu și placaje scumpe s-au integrat în mediul urban existent. Altele sunt șocante și discutabile în raport cu locul în care au fost ridicate. Timpul va hotărî în ce măsură aceste turnuri și volume de sticlă vor fi asimilate sau vor fi respinse în viitor de orașul București și de locuitorii săi.

*

Aici se încheie pelerinajul pe care l-am făcut împreună prin bulevardele, piețele și străzile pe care le-am căutat, le-am selectat și le-am transferat pe foaia de hârtie, într-o viață de om. La începutul celui de al III-lea mileniu, acesta-i mesajul meu desenat, de om al Cetății și de arhitect, pe care doresc să-l transmit contemporanilor mei și celor care vor veni după noi.

Au fost nenumărate ore de trudă și încântare în care am desenat Bucureștiul înzăpezit, ore de primăvară cu arbori înmuguriți și soare pieziș, ore scaldate în lumina strălucitoare a verii, ore saturate de culorile aurii ale toamnei.

Cele 150 de imagini înmuiate în acuarelă ale portretului orașului, prinse între copertile acestui album, le dăruiesc tuturor celor care mai iubesc și mai speră în reîntoarcerea Bucureștiului la normalitate, la locul său de veritabilă metropolă europeană.

arhitect **Gheorghe Leahu**

BUCHAREST

AN WATERCOLOUR PORTRAIT

*B*ucharest is one of the European capitals with an agitated past and present, having peculiar personality, a fact that is easily noted by any traveller coming to visit it for the first time.

Except for the main urban thoroughfares where, from one end to the other, the buildings have a constant height, Bucharest is a city of contrasts.

Everywhere in its streets one comes across buildings having very different heights, blocks and edifices of many storeys being built next to individual houses that have only a ground floor, in an endless discontinuity of the cornices.

An unique architectural kaleidoscope is revealed by its seldom straight streets, where an infinite succession of volumes and perspectives open up at every step. In the old streets of Bucharest you can witness a surprising display of styles, facades, volumes, roofs and blind walls, of church towers, of small squares and circuses, of statues and clusters of trees. Maybe that is why Bucharest cannot be mistaken for other solemn and monumental capitals, maybe that is why it is so close to the human scale, especially in those areas that have not been affected by the great systematization works of the socialist era.

Now, at the beginning of the century and millennium, Bucharest still preserves within its boundaries a

fascinating treasure of architecture that bears witness to its periods of magnificence and humiliation.

Each time I go about the city, on foot or in my car, by bus or by tram, I feast my eyes greedily and with an unbounded curiosity on every corner, street or monument, on every remarkable combination of volumes. I then try to transfer on my sketch board what I like best, what seemed to me essential for outlining the water colour portrait of the great city.

In order to get to know Bucharest I read thousands of pages on its history and architecture and on various events in the life of its inhabitants and I wandered for years along its streets trying to uncover its secrets.

I, too, experience at this beginning of the century and millennium the insatisfaction of finding the city I love overcome by the lack of civilization of its streets and of many of their inhabitants.

That is why my attention was drawn not by what is transient, but by the beauty of the city, by the height of the facades of Bucharest's houses, by the sky against which its architectural heritage is profiled, that makes the city immortal.

*

On the territory of present-day Bucharest the rivers of Dâmbovița and Colentina, surrounded by fertile plains and endless forests, have ensured favourable

conditions for human settlements ever since the remotest times in history.

Human existence on this territory has been attested ever since the paleolithic age, 150,000 years ago. One of the most important neolithic burial grounds in Europe including 370 tombs was unearthed in Cernica, near Bucharest.

Starting from the bronze age, the tokens of the existence of human settlements in the region of Bucharest become more and more numerous and they are continued by the vestiges of the civilization of the Thracians, Getae and Dacians from the first centuries BC. Archaeological diggings have confirmed the presence of human life on the territory of Bucharest all along the first millennium AD.

Archaeological research also proves that between the 9th and the 11th centuries there existed on the territory of Bucharest over 25 human settlements which, according to certain theories, gave birth to an agglomeration of villages from which the city was born afterwards. A recent hypothesis suggests, however, that Bucharest was, from the very beginning, an urban place.

During the 12th and the 13th centuries the settlement that was later to become the City of Bucharest is born and the first fortress, Cetățuia, appears in the 14th century – the brick foundations of one of its donjon towers have been preserved up to now and they can be admired in the Museum of the Princely Palace of the Old Court.

Bucharest is younger than other European capitals. The official year of its birth is 1459, the year when, in a document dated September 20, 1459 and bearing the seal of the ruling prince Vlad the Impaler, mention of the princely residence of Bucharest is made for the first time.

The market-place and then the city extended around the Princely Palace of the Old Court, approximately in the area where the historical centre of the city can be found today, around the streets of Lipscani, Gabroveni,

Smârdan, Șelari, Bărăției, and the present square where now stands the New St. George Church. A characteristic of Bucharest to which engravings and lithographies of the 18th and 19th centuries bear witness was the great number of churches whose towers rose higher than the roofs of the houses and the streets of the town. The precincts of the city were later extended much beyond the area of Lipscani, including neighborhoods and road networks that linked Bucharest to the other towns and market-towns of the country. Five of the old streets of Bucharest called “poduri” (bridges), because they were paved with oak crossbeams and looked like bridges, have preserved to our days their line in the configuration of the city: Podul Calicilor (The Bridge of the Paupers) became Rahova Road later; Podul Târgului de Afară (The Bridge of the Outer Market-Place) – the present-day Moșilor Road; Podul Șerban Vodă (Șerban Vodă Bridge), Podul de Pământ (The Earthen Bridge) became Plevnei Road after 1877 and, lastly, Podul Mogoșoaiei (Mogoșoaiei Bridge) – the present-day Victoriei Road.

The present-day city has preserved in its network of streets the initial radial-concentric pattern, the former five “bridges” becoming important and large avenues.

For centuries, Bucharest, being a city of the plain, where lasting building materials were not available, was a city of contrasts where a central well-built nucleus, that was represented by the princely residence, institutions, boyar's palaces and monasteries, was surrounded by the neighborhoods and suburbs that clustered in parishes around the churches.

This Bucharest that was built of easily degradable materials was ravaged time and again by devastating fires, was submerged by floods, destroyed by earthquakes and pillaged during the wars.

That is why the number of the old monuments of Bucharest that preserved their initial form is so reduced, consisting mainly of places of worship and just of a few houses and palaces older than two hundred years.